

Δείκτες ηγεσίας

Γιατί οι αγορές χρησιμοποιούν πλέον την πολιτική για να προβλέψουν την οικονομία

Γράφει ο: Ruchir Sharma¹

Ο κανονικός ρυθμός της πολιτικής τείνει να οδηγεί τις οικονομίες των περισσότερων εθνών γύρω από έναν κύκλο, χους εις χουν. Αυτός ο κύκλος ζωής ξεκινά με μια κρίση, η οποία αναγκάζει τους ηγέτες σε μεταρρυθμίσεις, οι οποίες πυροδοτούν μια οικονομική ανάκαμψη, η οποία νανουρίζει τους ηγέτες στον εφησυχασμό, κάτι που βυθίζει την οικονομία και πάλι σε κρίση. Παρά το γεγονός ότι το ίδιο μοτίβο επαναλαμβάνεται επ' αόριστον, λίγα έθνη επιστρατεύουν το κουράγιο τους για μεταρρυθμίσεις ακόμη και στις καλές εποχές, και άλλα βυθίζονται στον εφησυχασμό για χρόνια - μια τάση που εξηγεί γιατί, από τις σχεδόν 200 οικονομίες του κόσμου, μόνο 35 έχουν αγγίξει το στάτους του ανεπτυγμένου κράτους και έχουν παραμείνει εκεί. Τα υπόλοιπα κράτη είναι ακόμη αναδυόμενες αγορές, και πολλά έχουν μείνει αναδυόμενα για πάντα.

Αρχίζοντας από το 2003, ωστόσο, αυτός ο κύκλος φάνηκε να σταματά να κινείται. Η παγκόσμια οικονομία εισήλθε σε μια μοναδική περίοδο ευημερίας, οδηγούμενη από την μείωση των επιτοκίων, την αύξηση των συναλλαγών και την αύξηση των τιμών των βασικών εμπορευμάτων. Αυτοί οι παγκόσμιοι ούριοι άνεμοι ήταν τόσο ισχυροί που οι εθνικοί ηγέτες δεν χρειαζόταν να προωθήσουν νέες μεταρρυθμίσεις για να παραγάγουν οικονομική ανάπτυξη. Ο καρπός σχεδόν έπεφτε από το δέντρο μόνος του. Κατά την κορύφωση της ανάπτυξης, το 2007, περίπου το 60% των οικονομιών του κόσμου είχε καταφέρει ετήσιους ρυθμούς ανάπτυξης τουλάχιστον 5%, ένα ρεκόρ αριθμού οικονομιών και πολύ πάνω από τον μέσο όρο του 35% της εποχής μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Ακόμη πιο ασυνήθιστο, μόνο πέντε οικονομίες συρρικνώθηκαν το εν λόγω έτος. Φαινόταν σαν σχεδόν κάθε χώρα να ξεχειλίζει από υποσχέσεις, και οι διεθνείς επενδυτές έριχναν εκατοντάδες δισεκατομμύρια δολάρια σε αναδυόμενες χρηματιστηριακές αγορές χωρίς να μπαίνουν στον κόπο να διακρίνουν την μια από την άλλη, της Ινδίας από της Ινδονησίας.

Στη συνέχεια ήρθε η οικονομική κατάρρευση του 2008. Ξαφνικά, οι ούριοι άνεμοι σταμάτησαν να φυσούν. Μέχρι το 2014, το ποσοστό των οικονομιών του κόσμου που αναπτύσσεται με 5% ή ταχύτερα είχε πέσει από το 60% στο 30%. Η απειλή της κρίσης και

της ύφεσης επέστρεψε εκδικητικά, αναγκάζοντας τους επενδυτές να γίνουν πολύ πιο απαιτητικοί - και με έναν εντελώς νέο τρόπο. Οι παράγοντες της αγοράς συνήθως επικεντρώνονταν και αντιδρούσαν σε δεδομένα που σχετίζονταν με τις οικονομικές προοπτικές της χώρας: Μετρήσεις του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ, της απασχόλησης, του εμπορίου και ούτω καθ' εξής. Όμως, δεδομένου του δύσκολου οικονομικού κλίματος, οι επενδυτές έχουν αρχίσει τελευταία να εκπαιδεύουν το βλέμμα τους κι αλλού: Στην πολιτική ηγεσία. Τα τελευταία χρόνια, οι χρηματιστηριακές αγορές σε χώρες που κυμαίνονται από την Ιαπωνία μέχρι το Μεξικό έτρεξαν με την απλή ελπίδα για πολιτική αλλαγή: Συγκεκριμένα, την άνοδο νέων ηγετών, οι οποίοι φαίνεται πιθανό να πιέσουν για οικονομικές μεταρρυθμίσεις.

Καθώς η πολιτική ηγεσία έχει αρχίσει να φαίνεται όλο και πιο σημαντική για τις προοπτικές της οικονομικής ανάπτυξης, αυτά τα ράλι ελπίδας στις χρηματιστηριακές αγορές έχουν γίνει όλο και περισσότερο συνήθεις, ειδικά αυτήν την χρονιά, η οποία είναι μια χρονιά ασυνήθιστα απασχολημένη με εκλογές. Από τις 110 αναδύομενες δημοκρατίες του κόσμου, οι 44, συμπεριλαμβανομένων έξι από τις μεγαλύτερες, έχουν πραγματοποιήσει ή θα κάνουν εθνικές εκλογές το 2014. Δεν έχουν επηρεάσει τις αγορές όλες αυτές οι προεκλογικές μάχες: Όπου υπήρχε μικρή προσδοκία ότι οι εκλογές θα εκδιώξουν παγιωμένες κυβερνήτες, όπως στη Νότια Αφρική και την Τουρκία, οι αγορές σε μεγάλο βαθμό αγνόησαν την προεκλογική εκστρατεία. Όμως, σε χώρες όπου ελπιδοφόροι νεοφερμένοι έχουν δυναμική, οι αγορές δίνουν ιδιαίτερη προσοχή. Στην Ινδονησία, αυτό που οι αναλυτές που ονομάζουν «ράλι Jokowi» ξεκίνησε τον περασμένο Δεκέμβριο, όταν οι δημοσκοπήσεις άρχισαν να προβλέπουν ότι Joko «Jokowi» Widodo θα είναι ο επόμενος πρόεδρος, και το ράλι συνεχίστηκε με την νίκη του τον Ιούλιο. Η Ινδία βιώνει κάτι παρόμοιο - ένα χρηματιστηριακό ράλι Μόντι - ξεκινώντας από την ημέρα που ο Ναρέντρα Μόντι επιβεβαιώθηκε ως ο υποψήφιος της αντιπολίτευσης για την πρωθυπουργία τον περασμένο Σεπτέμβριο και συνεχίζοντας μετά την νίκη του τον Μάιο.

Ποτέ στο παρελθόν οι επενδυτές δεν έχουν ονομάσει τόσο συχνά τις ανοδικές περιόδους (ράλι) δανειζόμενοι ονόματα ανθρώπων, όπως οι μετεωρολόγοι ονοματίζουν τους τυφώνες. Ακόμα και ο ανεπτυγμένος κόσμος, όπου οι οικονομίες είναι πιο ώριμες και οι πολιτικοί έχουν γενικά μικρότερη επίδραση στις προοπτικές ανάπτυξης, άρχισε να παρακολουθεί ράλι με ονόματα από πολιτικούς που τα ενέπνευσαν. Για παράδειγμα, όταν ο μεταρρυθμιστής

Matteo Renzi έγινε πρωθυπουργός στην Ιταλία τον Φεβρουάριο, ξαφνικά άρχισαν να μιλούν για ένα ράλι Renzi.

Εν τω μεταξύ, στην Λατινική Αμερική, οι επενδυτές έχουν γίνει τόσο απελπισμένοι για νέα πρόσωπα και πολιτικές που επιδόθηκαν σε ράλι ακόμα και με κακές ειδήσεις για εγκατεστημένους ηγέτες. Οι αγορές της Αργεντινής άρχισαν να ανεβαίνουν απότομα στα τέλη του περασμένου έτους, αφότου διαδόθηκαν ιστορίες που υποδήλωναν ότι η λαϊκίστρια πρόεδρος της χώρας, Cristina Fernández de Kirchner, είχε κακή υγεία. Και στην Βραζιλία, όπου το κυβερνητικό Κόμμα των Εργαζομένων έχει ευρέως κατηγορηθεί για τον στασιμοπληθωρισμό της χώρας, η χρηματιστηριακή αγορά ανέβαινε κάθε φορά που μια νέα δημοσκόπηση έδειχνε ότι ο βαθμός αποδοχής της προέδρου Dilma Rousseff έπεφτε ενόψει των εκλογών του Οκτωβρίου. Στο Σάο Πάολο, οι επενδυτές το αποκαλούν αυτό ένα ράλι για την υποστήριξη του «οποιοσδήποτε άλλος εκτός από την Ντίλμα».

Γιατί η πολιτική άρχισε ξαφνικά να ασκεί τόση επιρροή στις χρηματοοικονομικές αγορές; Η απάντηση ξεκινά με την καταστροφή των μοντέλων οικονομικής ανάπτυξης που είχαν φθάσει να βασίζονται σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό στις υψηλές τιμές των εμπορευμάτων, τα χαμηλά επιτόκια, και άλλα απροσδόκητα θετικά της τελευταίας δεκαετίας. Όταν οι καιροί ήταν καλοί, πολλοί ηγέτες παρέλειψαν να συνεχίσουν να προωθούν μεταρρυθμίσεις και να επενδύσουν τα κέρδη με σύνεση. Κατά συνέπεια, τα έθνη τους τώρα αγωνίζονται για την διατήρηση της ανάπτυξης. Για παράδειγμα, τρεις από τις μεγαλύτερες οικονομίες που εξάγουν εμπορεύματα - η Βραζιλία, η Ρωσία και η Νότια Αφρική - έχουν δει φέτος τους ρυθμούς ανάπτυξης του ΑΕΠ τους να καταρρέουν σε περίπου 1% ή λιγότερο, και τον πληθωρισμό τους να επιταχύνεται στο περίπου 6%. Αυτό έκανε τους επενδυτές ιδιαίτερα άγρυπνους για σημάδια ότι θα μπορούσαν να προκύψουν νέοι ηγέτες με νέες ιδέες.

Ένας άλλος λόγος για τον οποίο η πολιτική έχει γίνει τόσο σημαντική για τις αγορές είναι ότι οι δύο προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για την ομαλή αλλαγή ηγεσίας και την γρήγορη οικονομική ανάκαμψη - οι ελεύθερες εκλογές και οι ελεύθερες αγορές - έχουν γίνει όλο και πιο πανταχού παρούσες τις τελευταίες δεκαετίες. Δεδομένου ότι οι οικονομικές κρίσεις της δεκαετίας τού 1970 άρχισαν να εξασθενίζουν τα αυταρχικά καθεστώτα, ο αριθμός των χωρών που διεξάγουν ελεύθερες εκλογές έχει τριπλασιαστεί, από περίπου 40 σε περίπου 120. Ωστόσο, δεν ήταν παρά μετά την πτώση τού Τείχους του Βερολίνου που πολλές μεγάλες αναπτυσσόμενες χώρες έκαναν το επόμενο απαραίτητο βήμα και άρχισαν το άνοιγμα των

χρηματιστηριακών αγορών τους σε ξένους επενδυτές. Και ακόμα και τότε, οι χώρες αυτές δεν εμφανίστηκαν στο ραντάρ των διεθνών επενδυτών για άλλη μια δεκαετία, επειδή η ανάδυση των οικονομιών τους καθυστέρησε από τις συναλλαγματικές κρίσεις που σάρωσαν τις αναπτυσσόμενες χώρες στην δεκαετία του 1990. Η μεγάλη έκρηξη των ράλι της ελπίδας, επομένως, δεν ήταν ακόμη δυνατή παρά μέχρι σχετικά πρόσφατα.

ΗΓΕΤΕΣ ΤΩΝ ΑΓΟΡΩΝ

Οι παγκόσμιες αγορές είχαν δει και παλιότερα μερικά ράλι ελπίδας, αν και σε μικρότερη κλίμακα. Μια ανάλυση του τρόπου με τον οποίον έχουν αντιδράσει οι χρηματιστηριακές αγορές σε 140 εθνικές εκλογές σε 30 μεγάλες δημοκρατίες κατά την διάρκεια των δύο τελευταίων δεκαετιών, δείχνει ότι οι επενδυτές τείνουν να ανταποκρίνονται εντυπωσιακά σε συνθήκες σαν αυτές που ισχύουν σήμερα: Όταν μεταρρυθμιστές διεκδικητές κερδίζουν την εξουσία στον απόηχο οικονομικών ή πολιτικών κρίσεων και, στην συνέχεια, όντως αποδίδουν. Κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, 16 ηγέτες έχουν ταιριάζει με αυτό το προφίλ. Κατά μέσο όρο, κατά την διάρκεια των πρώτων 18 μηνών της θητείας αυτών των ηγετών, η απόδοση των χρηματιστηριακών αγορών των χωρών τους υπερβαίνει τον μέσο όρο των αναδυόμενων αγορών κατά μια εκπληκτική διαφορά 40 ποσοστιαίων μονάδων.

Μεταξύ αυτής της ομάδας, τέσσερις ηγέτες, εκ των οποίων όλοι ανήλθαν στην εξουσία μετά τις νομισματικές κρίσεις στα τέλη της δεκαετίας του 1990, είναι ιδιαίτερα αξιοσημείωτοι, επειδή αντιπροσωπεύουν την πιο σημαντική γενιά των οικονομικών μεταρρυθμιστών στον αναπτυσσόμενο κόσμο τα τελευταία χρόνια: Ο Kim Dae-jung, πρόεδρος της Νότιας Κορέας από το 1998 ως το 2003· Ο Βλαντιμίρ Πούτιν, ο οποίος έχει υπηρετήσει ως ηγέτης της Ρωσίας από το 2000. Ο Λουίς Ινάσιο Λούλα ντα Σίλβα (γνωστός και ως Λούλα), πρόεδρος της Βραζιλίας από το 2003 ως το 2011. Κι ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, ο πρωθυπουργός της Τουρκίας από το 2003. Με το να επιβάλουν πειθαρχία σε βαθιά χρεωμένες οικονομίες, έφεραν οικονομικό σεβασμό σε άλλοτε χώρες - ουραγούς και βοήθησαν να τεθούν οι βάσεις για την απογείωση από το 2003 ως το 2007, η ισχυρότερη και ευρύτερη που έχουν δει ποτέ τα έθνη των αναδυόμενων αγορών.

Και οι τέσσερις κατάφεραν, με εκπληκτική ταχύτητα, να μετατρέψουν τις οικονομίες τους σε μηχανές ανάπτυξης. Στη Νότια Κορέα, ο Kim χρησιμοποίησε την ασιατική χρηματοοικονομική κρίση για να προωθήσει μια μεγάλη αναμόρφωση των τραπεζών και των

υπερχρεωμένων ομίλων του έθνους, αποπλήρωσε ένα δάνειο έκτακτης ανάγκης από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο σε λιγότερο από τρία χρόνια και είδε την οικονομία να ανακάμπτει από μια σοβαρή ύφεση το 1998 με ρυθμό ανάπτυξης άνω του 7% κατά τα τελευταία τέσσερα χρόνια στην μοναδική θητεία του. Στην Βραζιλία, ο Λούλα κατάφερε να συγκρατήσει τις σπάταλες συνήθειες της κυβέρνησης, βοηθώντας να διατηρηθεί ο πληθωρισμός υπό έλεγχο και θέτοντας τις βάσεις για την αύξηση της οικονομικής ανάπτυξης από 1,5%, πριν αναλάβει τα καθήκοντά του σε έναν μέσο όρο πάνω από 3% κατά την πρώτη θητεία του και σε ένα μέσο όρο 4% στην δεύτερη. Ο Ερντογάν μηχανεύτηκε μια εξίσου θεμελιώδη μεταστροφή. Ο απογαλακτισμός της Τουρκίας από τα δάνεια του ΔΝΤ, στο οποίο κατέφευγε η Τουρκία περίπου κάθε δύο χρόνια για τέσσερις δεκαετίες, συνέβαλε στην αύξηση του ΑΕΠ της χώρας σε περισσότερο από 7% κατά την πρώτη θητεία του, πριν να υποχωρήσει σε περίπου 3% στην δεύτερη. Αλλά ίσως η πιο δραματική αντιστροφή της μοίρας έχει έρθει στην Ρωσία υπό τον Πούτιν, ο οποίος κληρονόμησε μια οικονομία το 2000, που είχε συρρικνωθεί στα πέντε από τα τελευταία έξι χρόνια και ένα νόμισμα που είχε καταρρεύσει δύο φορές κατά την προηγούμενη δεκαετία. Ο Πούτιν σταθεροποίησε όχι μόνο το ρούβλι, αλλά και, με την βοήθεια των υψηλότερων τιμών του πετρελαίου, οδήγησε την Ρωσία σε ένα μέσο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ περίπου κατά 7% στην διάρκεια των δύο πρώτων θητειών του.

Τέτοια επιτεύγματα μετέτρεψαν και τους τέσσερις μεταρρυθμιστές σε αγγέλους της αγοράς. Με την αναβίωση της οικονομικής ανάπτυξης, ο Kim, ο Λούλα, ο Ερντογάν και ο Πούτιν πυροδότησαν επίσης χρηματιστηριακά ράλι που διήρκεσαν πολλά χρόνια, αλλά είναι εξαιρετικές περιπτώσεις. Οι αγορές είναι εξαιρετικά ανυπόμονες και θα στραφούν εναντίον ακόμη και του ισχυρότερου ηγέτη, όταν σταματήσει να παράγει υψηλή ανάπτυξη ή του πιο ελπιδοφόρου νεοφερμένου, αν δεν παράγει αποτελέσματα κατά τους πρώτους 12 έως 18 μήνες του στην εξουσία. Πολλοί πρόεδροι και πρωθυπουργοί έχουν υποστεί αυτήν την μοίρα, συμπεριλαμβανομένων κάποτε πολλά υποσχόμενων ηγετών, όπως ο Fernando Henrique Cardoso της Βραζιλίας, ο Τζόζεφ Εστράντα στις Φιλιππίνες, και ο Γιουνιχίρο Κοϊζούμι της Ιαπωνίας. Και οι τρεις προσπάθησαν, αλλά απέτυχαν να προωθήσουν αρκετές μεταρρυθμίσεις για να αναζωογονηθεί η οικονομική ανάπτυξη - και οι αγορές τούς τιμώρησαν αναλόγως.

ΠΗΓΕΣ ΕΛΠΙΔΑΣ

Ακριβώς όπως οι χρηματιστηριακές αγορές έχουν γίνει ευαίσθητες σε σημάδια ότι νέοι ηγέτες θα μπορούσαν να παράγουν οικονομική αναζωογόνηση, έτσι, επίσης, έχουν μάθει να διαβάζουν τα σημάδια της φθοράς που συνήθως ακολουθούν, καθώς οι επιτυχημένοι ηγέτες γίνονται πολύ αυτάρεσκοι για να συνεχίσουν να πιέζουν για αλλαγές. Κατά την διάρκεια των δύο τελευταίων δεκαετιών, οι χρηματιστηριακές αγορές των χωρών των αναδυόμενων αγορών με νέους ηγέτες συνήθως έχουν ξεπεράσει τις μέσες αποδόσεις των χρηματιστηριακών αγορών του αναπτυσσόμενου κόσμου κατά περίπου 20 ποσοστιαίες μονάδες κατά τη διάρκεια της πρώτης θητείας αυτών των ηγετών, μετά κρατήθηκαν κοντά στον μέσο όρο στη δεύτερη θητεία τους, και στην συνέχεια έπεσαν κατά περίπου έξι ποσοστιαίες μονάδες κάτω από τον μέσο όρο στην τρίτη θητεία τους. Τρίτες θητείες είναι σπάνιες, αλλά προσφέρουν τουλάχιστον ανεπίσημα στοιχεία για το πώς οι αγορές τείνουν να απορρίπτουν τα καθεστώτα που γερνούν. Τα δύο πρόσφατα παραδείγματα είναι ο Ερντογάν και ο Πούτιν, πρώην αγαπημένοι των επενδυτών που εφησύχασαν και επέτρεψαν στην ανάπτυξη να σταματήσει στην τρίτη τους θητεία. Στην Τουρκία και τη Ρωσία, ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ σκόνταψε σε ετήσιο ρυθμό μόλις πάνω από 2% κατά τα τελευταία χρόνια. Η σκηνή για τα πιο πρόσφατα ράλι ελπίδας και τους ηγέτες που τα προκάλεσαν στήθηκε από την τεράστιας κλίμακας οικονομική κρίση του 2008 και την μεγάλη παγκόσμια ύφεση που ακολούθησε. Σε πολλές από τις χώρες που έχουν πληγεί περισσότερο από την ύφεση, το άγχος σχετικά με την άμεση επίδραση της οικονομικής κατάρρευσης επιδεινώθηκε από τις ανησυχίες σχετικά με το γεγονός ότι αυτά τα έθνη είχαν μείνει πίσω για πολλά χρόνια. Αυτές οι ανησυχίες έκαναν τους ψηφοφόρους ιδιαίτερα ανοικτούς σε τολμηρούς νέους ηγέτες - και οι αγορές είναι ιδιαίτερα επιρρεπείς στο να τους ανταμείβουν.

Η πρώτη από την πρόσφατη σειρά ράλι ξεκίνησε με τις Φιλιππίνες το 2010, αφότου ο Benigno Aquino III κέρδισε την προεδρία υποσχόμενος να καθαρίσει την διεφθαρμένη και επιβαρυσμένη με υψηλά χρέη οικονομία της χώρας. Σύντομα, αυτή η χρόνια ουραγός χώρα έγινε μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες στον κόσμο. Στην συνέχεια ήρθε η Ελλάδα - το επίκεντρο της κρίσης της ευρωζώνης - όπου η χρηματιστηριακή αγορά έχει υπερδιπλασιαστεί, αφότου ο Αντώνης Σαμαράς έγινε πρωθυπουργός τον Ιούνιο του 2012 και άρχισε να αποδίδει μετά από υποσχέσεις για σκληρές μεταρρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένων των περικοπών στους μισθούς του δημόσιου τομέα και στην απασχόληση. Τον επόμενο μήνα, τον Ιούλιο του 2012, οι αγορές στο Μεξικό ανέβηκαν απότομα γύρω από την εκλογική νίκη

τού προέδρου Enrique Peña Nieto, ο οποίος είχε αναλάβει την προεδρία τον Δεκέμβριο υποσχόμενος να βγάλει από το αδιέξοδο την πνιγμένη από μονοπώλια οικονομία του κράτους. Επίσης τον Δεκέμβριο, οι μετοχές στην Ιαπωνία αυξήθηκαν λίγο πριν και μετά την εκλογή τού πρωθυπουργού Shinzo Abe, ο οποίος υποσχέθηκε να επιφέρει σοβαρά κίνητρα και σημαντικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στην επί μακρόν κοιμισμένη οικονομία της χώρας.

Στη συνέχεια, ήρθε ίσως το πιο απροσδόκητο ράλι ελπίδας μέχρι σήμερα. Το 2013, παρά την φήμη του Πακιστάν ως ένα καταφύγιο τρομοκρατών, η χρηματιστηριακή αγορά του έγινε μια με τις καλύτερες επιδόσεις στον κόσμο, βασιζόμενη σε μεγάλο βαθμό στις προσδοκίες ότι ο νεοεκλεγείς πρωθυπουργός, Ναουάζ Σαρίφ, θα κρατήσει τις υποσχέσεις του για αύξηση της φορολογικής βάσης, ιδιωτικοποίηση των κρατικών επιχειρήσεων, αυστηρότερη δημοσιονομική πειθαρχία, και προώθηση άλλων βασικών οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Μέχρι στιγμής, παρά τις συνεχείς μάχες με τους Ταλιμπάν, ο Σαρίφ έχει τιμήσει τις υποσχέσεις του, και οι επενδυτές τον έχουν ανταμείψει γι' αυτό.

Αυτοί οι νέοι μεταρρυθμιστές είναι μια πολύ πιο εκλεκτική ομάδα από ό, τι οι προκάτοχοί τους. Στην δεκαετία του 1980, οι περισσότεροι από τους ηγέτες σταρ, όπως ο Ronald Reagan και η Margaret Thatcher, προώθησαν μεταρρυθμίσεις υπέρ της ελεύθερης αγοράς. Στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και στα πρώτα χρόνια αυτού του αιώνα, η μεγάλη μάχη για τον Κιμ, τον Λούλα, τον Ερντογάν και τον Πούτιν ήταν να δημιουργήσουν οικονομική σταθερότητα. Ωστόσο, η νέα γενιά στο μεγαλύτερο μέρος της στερείται σαφούς θέματος. Σε μια εποχή που κάθε έθνος αγωνίζεται για να αποκτήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε μια σκληρή παγκόσμια οικονομία, αυτοί επιδιώκουν ένα μείγμα πολιτικών που έχουν σχεδιαστεί τόσο για να θέσουν τις οικονομίες τους σε μια πιο σταθερή βάση (μείωση των εθνικών χρεών, εξισορρόπηση των δημόσιων προϋπολογισμών) όσο και να οικοδομήσουν πιο ανταγωνιστικές επιχειρήσεις (μείωση της γραφειοκρατίας, κατάργηση μονοπωλίων). Στις Φιλιππίνες, ο Ακίνο έχει επικεντρωθεί στο να ξεχωρίσει τον εαυτό του από τους διεφθαρμένους και αναποτελεσματικούς προκατόχους του, από τον ισχυρό Ferdinand Marcos και την επιδεικτική σύζυγό του, Imelda Marcos, μέχρι τον Estrada, έναν πρώην καρδιοκατακτητή ηθοποιό ταινιών δράσης που αποδείχθηκε πολύ λιγότερο δυναμικός από την στιγμή που ανέλαβε τα καθήκοντά του. Ο Aquino αποφεύγει τις οραματικές ομιλίες και, όταν τον συνάντησα στην Μανίλα τον Αύγουστο του 2012, μου μίλησε με κάθε λεπτομέρεια για τα έργα ύδρευσης της πόλης και την τοπική αλιεία σαρδέλας. Η ειλικρίνειά του και μόνο

έστειλε ένα ισχυρό αρχικό μήνυμα αλλαγής, και οι αγορές του συμπεριφέρθηκαν ως τον προσανατολισμένο στην πράξη τεχνοκράτη που χρειάζονται οι Φιλιππίνες.

Ο Abe, αντίθετα, είχε υποσχεθεί μια δραματική ανακατάταξη στην Ιαπωνία. Πυροδότησε τις αγορές στις πρώτες 100 ημέρες της θητείας τους με ένα σαρωτικό σχέδιο για την τόνωση της στάσιμης οικονομίας της χώρας του και αύξησε την δυναμική της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης, με τον εξορθολογισμό της γραφειοκρατίας και υποβάλλοντας τις παραχαϊδευμένες βιομηχανίες στον πραγματικό ανταγωνισμό. Ο Peña Nieto, εν τω μεταξύ, ήρθε στην εξουσία τον ίδιο μήνα με τον Abe και έφτασε με ακόμη περισσότερο δράμα, διαλύοντας ένα μεγάλο πολιτικό παζάρι για να προκαταλάβει το είδος της αντιπολίτευσης που είχε εμποδίσει τους προκατόχους του από το να αντιμετωπίσουν τα μεγαλύτερα οικονομικά προβλήματα του Μεξικού, συμπεριλαμβανομένης της εδραιωμένης δύναμης των συνδικάτων και των μονοπωλίων. Μέσα σε λίγους μήνες από την ανάληψη των καθηκόντων του, ο Peña Nieto πέρασε τις μεταρρυθμίσεις που μείωσαν τη δύναμη της πανίσχυρης ένωσης εκπαιδευτικών του Μεξικού και έσπασε το μονοπώλιο των τηλεπικοινωνιών που ανήκει στον Carlos Slim, τον πλουσιότερο άνθρωπο της χώρας.

Αλλά ακόμη και καθώς ο Abe έχει κάνει τα εύκολα βήματα για την προώθηση της ανάπτυξης (η παροχή φθηνότερων πιστώσεων και η υποτίμηση του νομίσματος), δεν έχει ακόμη προχωρήσει τις πιο δύσκολες ανταγωνιστικές μεταρρυθμίσεις (το να κάνει ευκολότερο για τις επιχειρήσεις να προσλαμβάνουν και να απολύουν εργαζομένους και το να ανοίξει την Ιαπωνία σε αυξημένη μετανάστευση). Ο Peña Nieto, εν τω μεταξύ, συνεχίζει να κάνει τα σκληρά βήματα (για παράδειγμα, το άνοιγμα του κρατικού ενεργειακού τομέα σε ξένους επενδυτές), αλλά έχει ακόμα να ωθήσει την βραχυπρόθεσμη ανάπτυξη. Δεδομένων αυτών των οπισθοδρομήσεων και του σκεπτικισμού για τις μακροπρόθεσμες προοπτικές του Άμπε και του Peña Nieto, ο ενθουσιασμός της αγοράς για αμφότερους τους άνδρες άρχισε να φθίνει σχεδόν ταυτόχρονα τον Μάιο, όταν συμπλήρωσαν τον 18ο μήνα τους στην εξουσία.

Αλλά κανείς από τους δύο ηγέτες δεν πρέπει να ξεγραφτεί ακόμα. Από τα μέσα του 2014, ο Abe, ο Peña Nieto και όντως όλοι οι νέοι μεταρρυθμιστές προεδρεύουν σε οικονομίες που φαίνονται ισχυρές σε σχέση με τους κύριους ανταγωνιστές τους. Παρά τα πρόσφατα σημάδια αδυναμίας, η Ιαπωνία έχει μια από τις τρεις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες του αναπτυσσόμενου κόσμου κατά την διάρκεια των τελευταίων δύο ετών. Το Μεξικό έχει ακόμη να επιταχύνει, αλλά μαζί με την Ελλάδα και το Πακιστάν, είναι μια από τις λίγες

αναδύομενες οικονομίες στις οποίες ο ρυθμός ανάπτυξης αναμένεται να επιταχυνθεί κατά τα επόμενα τρία χρόνια. Οι Φιλιππίνες έχουν ξεπεράσει σχεδόν κάθε άλλη οικονομία στον κόσμο από το 2012. Με πρόσφατη αυτοπεποίθηση αφότου εξελέγη ο Μόντι, η οικονομία της Ινδίας, επίσης φαινόταν έτοιμη να επιταχύνει, τουλάχιστον για το επόμενο έτος.

Παραμένει πολύ νωρίς για να πούμε πως πολλά από αυτά τα ράλι ελπίδας θα προμαντέψουν μεγάλες περιόδους ισχυρής οικονομικής ανάπτυξης. Αλλά το ιστορικό μοτίβο είναι σαφές: Οι κινήσεις στο χρηματιστήριο τείνουν να προβλέπουν πραγματικές κινήσεις στην οικονομία. Κανονικά, η τρέχουσα αποτίμηση της χρηματιστηριακής αγοράς σε κάθε χώρα αντικατοπτρίζει καλύτερα την συλλογική εικόνα του κόσμου σχετικά με τις προοπτικές ανάπτυξης της οικονομίας της εκάστοτε χώρας. Και οι εν λόγω αποτιμήσεις βασίζονται στο συνολικό ποσό των οικονομικών πληροφοριών που συλλέγονται από τους τοπικούς και τους διεθνείς επενδυτές. Πιο πρόσφατα, οι αγορές έχουν αρχίσει να αντιδρούν στην πιθανή άφιξη νέων ηγετών ως προάγγελοι της αλλαγής και συχνά δείχνουν να ανταποκρίνονται περισσότερο στα δεδομένα των δημοσκοπήσεων και στις εκλογικές ειδήσεις παρά στις τρέχουσες οικονομικές στατιστικές. Οι επενδυτές, εν τω μεταξύ, έχουν γίνει πολιτικά απαιτητικοί με έναν αδίστακτο τρόπο, και είναι πιθανό να συνεχίσουν να τιμωρούν καθεστώτα που εφησυχάζουν, ενώ ανταμείβουν γενναιόδωρα νέους ηγέτες έτοιμους και ικανούς να σφυρηλατήσουν θαρραλέα νέους δρόμους.

Σύνδεσμοι:

1. <http://www.amazon.com/Breakout-Nations-Pursuit-Economic-Miracles/dp/0393...>

Δημοσιευμένο στο Foreign Affairs, The Hellenic Edition, στις 27-11-2014.